

DE DOMPHOORN

TIJDSCHRIFT VAN NATUUR- EN VOGELWACHT DE VIJFHEERENLANDEN

NR.: 4

56e jaargang DECEMBER 2022

DE DOMPHOORN

Driemaandelijkse uitgave van
Natuur- en Vogelwacht
De Vijfheerenlanden

Nr. 4 56e jaargang DECEMBER 2022

Redactie:

Dhr. D. Kerkhof,
Vianen

Mevr. J. Lemcke,
Schoonrewoerd

Redactieadres:

dkerkhof@xs4all.nl
06-51042553

Sponsors:

Autobedrijf Van Zessen
Lexmond

Van de Scheur Logistiek
Vianen

Case Electronics
Arkel

Bankrekeningnummers:

Voor contributie:
NL 07 INGB 0001 4752 64

Voor fruit en producten uit
de Groene Winkel:
NL 57 RABO 0301 9643 94

Nieuwe leden kunnen zich aanmelden door het ingevulde aanmeldingsformulier te sturen naar de ledenadministratie via ons adres: Overboeicop 15, 4145 NN Schoonrewoerd of dit, tijdens openingsuren, af te geven in ons verenigingsgebouw De Schaapskooi. Aanmelden kan ook via onze website www.natuurcentrum.nl

Adreswijzigingen en opzeggingen dienen schriftelijk kenbaar gemaakt te worden aan de ledenadministratie via ons postadres, hierboven vermeld, of via het e-mailadres: info@natuurcentrum.nl
Het verenigingsjaar is gelijk aan het kalenderjaar.
Eventuele opzeggingen dienen uiterlijk 1 november voorafgaand aan het beoogde jaar bij de ledenadministratie gemeld te worden.

De contributie bedraagt minimaal:

- voor jeugdleden tot 16 jaar € 7,50
- voor leden € 15,00

Uiterste inleverdata kopij

 DompHoorn bij de redactie

voorjaarsnummer	20 februari
zomernummer	20 mei
herfstnummer	20 augustus
winternummer	20 november

INHOUDSOPGAVE

01	De oogst is binnen	18	Pagina's voor de jeugd
02	Workshop Creatieve Natuurfotografie	20	Activiteitenoverzicht
03	Van de bestuurstafel	21	Winterwandeling 2022
04	Excursieverslag Texel 2022	21	Snoeicursus hoogstamfruit
13	Excursieverslag Biesbosch 4-9-2022	22	Presentatieavonden januari – maart 2023
14	Een feest van hoedjes, steeltjes, kleuren en draden	32	De Pontwaardgeul te Vianen
		40	Het laatste <i>Vogeljaar</i>

DE OOGST IS BINNEN

In tegenstelling tot vorig jaar hadden we in 2022 een overvloedige oogst, totaal kwam bijna 27 ton appels en peren uit onze boomgaarden. De mannen van de fruitploeg zijn er een aantal weken zeer druk bezig geweest om al dit fruit in kratten te verzamelen en op de uiteindelijke bestemmingen af te leveren. Inmiddels is een groot gedeelte van ons fruit verwerkt tot het al jaren populaire hoogstamfruitsap, de productie was deze keer bijna 8.000 liter. Ook is een gedeelte verwerkt tot een heerlijke hoogstam-appelperenstroop, dit gebeurde nu bij een stroopstoker in België.

Ongeveer 2 ton fruit verkochten we vanuit de werkschuur aan leden en passanten, vooral de goudreinetten en de Gieser Wildemans waren weer populair. Al de overige appels en peren gingen dir jaar naar Cidermakerij Elegast in Langbroek.

Er is voor de liefhebbers dus weer voldoende op voorraad en dat werd tijd ook, want we stonden al enkele weken droog. We hebben nog wel wat sap en stroop bij kunnen kopen bij Stichting Heerlijkheid Vijfheerenlanden in Schoonrewoerd, maar de afzet hiervan viel wat tegen.

Onze vaste klanten hebben duidelijk op de nieuwe oogst gewacht er werd dan ook gelijk weer flink afgenomen. Doordat we veel fruit hadden, konden we dit jaar de perfecte blend

samenstellen, de smaak is dan ook geweldig. Dus kom naar De Schaapskooi om te proeven en een voorraadje in te slaan, geef ook eens een fles aan vrienden of familie. Zoekt u een leuk cadeautje of aanvulling voor uw eindejaarsgeschenken, kijk dan ook eens bij ons, we hebben ook geschenkverpakkingen.

Door de huidige energiecrisis zijn helaas ook bij ons de prijzen omhoog gegaan, fruitsap pasteuriseren en stroop inkoken kost veel energie. Het maken van glazen flessen vraagt een temperatuur van 1500 graden, deze zijn dan ook net als de kartonnen verpakkingendozen enorm in prijs gestegen. Of het hierbij blijft durf ik niet te zeggen, want mogelijk staat ons nog iets te wachten, namelijk een invoering van een suikertaks. Vanaf 2014 betaalden we een verbruiksbelasting van ruim 8 cent per liter fruitsap, daarvoor was dat 4 cent. Volgend jaar gaat dit waarschijnlijk verhoogd worden tot 22 cent per liter en verandert de naam van deze heffing. Over deze verhoging betaalt men ook nog eens BTW. De fruittelers en sapverwerkers in Nederland gaan in protest en starten een petitie, zij vinden namelijk dat fruitsuikers niet gelijk mogen worden gesteld met geraffineerde bietsuiker, u kunt hen steunen door de petitie te ondertekenen. Ga hiervoor naar de website www.geensuikertaksindeboomgaard.nl
De beheerders van De Schaapskooi wensen u prettige dagen en hopen u spoedig te ontmoeten.

Voorzijde omslag: *Grote bonte specht*. Foto Sander Goldbach.

Arie Versluis

Openingstijden van Natuurcentrum De Schaapskooi In het winterseizoen:

Op donderdag: 19.00 – 23.00 uur

Op zaterdag: 10.00 – 16.00 uur

Kijk voor de laatste berichten op onze website: www.natuurcentrum.nl

WORKSHOP CREATIEVE NATUURFOTOGRAFIE

in combinatie met humor en gekke ideeën

Je verbindt 'iets uit de natuur' met een vervolg-idee en legt dat fotografisch vast. Van gewoon 'natuurschoonheid' laten zien naar een foto met bijpassende leuke tekst. Van een dichtbij-opname naar een natuurcompositie die je naar je hand zet (en dat laatste kan zelfs een portretfoto zijn). Allemaal in combinatie met een vleug creativiteit, een beetje fantasie, humor ook, maar vooral 'goed kijken'.

Schaapskooi Schoonrewoerd 2023

Zaterdagen: 22/04, 13/05 en 27/05

Tijd: 9.30 - 13.00 uur

Voor iedereen met mobiel/fototoestel

Kosten: € 95,-

Aanmelden via: henklooij@ziggo.nl

www.henklooij.nl / 0619148032

VAN DE BESTUURSTAFEL

Het laatste kwartaal van 2022 gaat alweer in. Hoewel ik dit stukje schrijf met een stralend zonnetje dat mijn werkkamer in schijnt, wordt het toch echt weer kouder. Het bestuur is bezig met het organiseren van de winterwandeling en de andere activiteiten die deze winter zullen plaatsvinden. Zo hopen wij in december onze sponsors in het zonnetje te kunnen zetten en zullen we het jaar beginnen met de jaarlijkse nieuwjaarsborrel.

Ik heb inmiddels al veel actieve leden ontmoet en ben onder de indruk van wat er allemaal gebeurt binnen de vereniging. Ook buiten de vereniging probeer ik mensen te leren kennen die raakvlakken hebben met de Natuur- en Vogelwacht. Door met heel veel mensen te praten hoop ik een mooi netwerk rond de Natuur- en Vogelwacht op te bouwen. Dat betekent dat ik mensen opzoek uit de gemeente en provincie, netwerkbijeenkomsten bezoek, met andere natuurorganisaties spreek en de Natuur- en Vogelwacht bij bijeenkomsten van beleidsmakers vertegenwoordig.

Maar niet alleen voor het netwerk, ook als er een direct doel is ontmoet ik veel mensen. Samen met Utrechts Landschap heb ik gesproken met wethouder Ton van Maanen over de festivals bij Put Middelwaard in Vianen. Deze festivals verstoren broedende vogels en zorgen voor veel extra afval in de uiterwaarden en in het gebied van het Utrechts Landschap. Wij denken graag met de gemeente mee

over alternatieve locaties of andere mogelijkheden. Dit is goed ontvangen en zal leiden tot een aanpassing van het beleid. Met het Zuid-Hollands Landschap hebben wij een zienswijze geschreven op het Beleidskader Energietransitie, dat op 9 november door de gemeenteraad is besproken. Hierin hebben wij aandacht gevraagd voor de foeragegebieden van de purperreigers in de Zouweboezem. Verschillende organisaties vragen onze samenwerking op het gebied van natuureducatie. Hierover zijn wij bijvoorbeeld in gesprek met Reinigingsdienst Waardlanden en met de Stichting Duurzaam Vijfheerenlanden. Waardlanden vraagt daarnaast onze expertise bij het ecologisch inrichten van circulaire centra.

In het nieuwe jaar gaat het bestuur zich buigen over de Natuur- en Vogelwacht van de toekomst. Dat doen we in een speciale sessie waarin we nieuwe manieren willen vinden om de doelen van de Natuur- en Vogelwacht te halen en leden daarbij actief te betrekken. Als je nou nu al graag actiever betrokken wilt zijn, aarzel dan niet om contact op te nemen. Ook als je geen idee hebt wat je zou kunnen doen, of gewoon eens wilt kennismaken ga ik graag met je in gesprek.

Mail naar info@natuurcentrum.nl en we plannen een afspraak.

Christa Hendriksen

Beeld van de winterwandeling in december 2018. Foto Olek Bebnik.

EXCURSIEVERSLAG TEXEL 2022

Bart de Groot

Vrijdag 7 oktober

Op vrijdag 7 oktober vertrekken we op eigen gelegenheid naar Texel. Degenen die vroeg zijn vertrokken hebben geluk, een van de twee veerboten naar Texel was uitgevallen, waardoor er in de loop van de dag lange files ontstonden voor het veer. Bart en Flori moesten om halfdrie twee uur wachten voor ze met de veerboot naar Texel konden, ze kwamen bij ons vakantieverblijf de Noorderwind aan om halfzes.

We verdelen de taken, Bart gaat met Wil en Willy boodschappen halen in de Koog en Siska bestelt Chinees eten in Den Burg. We eten met zijn allen een Chinese maaltijd om 20 uur.

Henk, Koos en Teus waren al vroeg op Texel en hebben vandaag al 54 vogels gespot, zoals de goudplevier, graspieper, groenpootruiter, grote stern, oeverloper, paapje, roodborsttapuit, sneeuwgorz, tapuit en de zwarte ruiter. Ook Cees was vandaag al vogels aan het spotten. Intussen hebben alle 17 deelnemers een kamer gevonden om te slapen.

Na een gezellige avond bijpraten en vogel- en plantenfoto's bekijken van deze dag of een spelletje rummikub, gingen we proberen te slapen op onze kamers.

Tapuit, foto Henk.

Goudplevier, foto Henk.

Hieronder: Grote sterns en grote mantelmeeuwen bij de Vuurtoren van De Cocksdorp, foto Teus.

Zaterdag 8 oktober

We beginnen met het ontbijt, en een kopje koffie en/of thee in ons nieuwe verblijf.

Om halftien vertrekken we met een aantal personen naar Utopia, ons plan is vogels te kijken bij Utopia tot aan de Schorren en dan via de Waddendijk terug te lopen. Bij Utopia zien we lepelaars, een zilverreiger, veel bonte strandlopers en rosse grutto's, de grote sterns van vorige jaren zijn hier verdwenen door de vogelgriep.

Bij de Schorren is het laagwater en zien we veel vogels, we kunnen goud- en zilverplevieren zien, ook lopen er veel bontbekplevieren op het wad, tussen de stenen lopen voedselzoekende steenlopers. Af en toe loopt er een krombekstrandloper tussen de bonte strandlopers.

Vervolgens rijden we langs de Waddendijk naar de molen richting Krassekeet. Onderweg zien we vlak bij de molen twee dodaarzen duiken, zodra ze boven water zichtbaar zijn duiken ze al snel weer onder. Hier kun je een stukje bovenop de Waddendijk rijden en uitkijken over de Waddenzee en landinwaarts de vogels in De Bol bekijken met een telescoop. We zien een groep lepelaars in De Bol, en dichterbij kuifeenden en krakeenden.

We rijden verder langs de waddenkust en lopen bij Dijkmanshuizen naar de vogelwand en de vogelhut. We zien hier aalscholvers, ganzen en een tureluur.

Vanavond maken Cees en Siska warm eten klaar met gebruik van de Chinese maaltijd van gisteren.

Krombekstrandloper, foto Cees.

Zilverplevier, foto Cees.

Zondag 9 oktober

Vandaag is ons plan om vogels te gaan kijken bij De Cocksdorp en dan langzaam richting de Vuurtoren langs de zee te rijden en hier en daar te stoppen.

Onze eerste stopplaats is het kijkscherm aan het eind van de hoofdweg, met smienten, rotganzen, grauwe en brandganzen.

Daarna rijden we naar het monument en de haven van De Cocksdorp. Het water was laag, waardoor er veel vogels op het wad vertoeven, zoals rosse grutto's, bonte strandlopers, goudplevieren, slobeenden en lepelaars.

Rechts van de haven op het wad is een bijzondere vogel gespot, het is de strandleeuwerik, een prachtig zeldzaam vogeltje. De strandleeuwerik vliegt een beetje heen en weer, maar is goed te fotograferen met zijn mooie kop, zie de foto op de volgende pagina.

Vogels spotten bij De Cocksdoorp, foto Bart.

Strandleeuwerik, foto Cees.

We rijden verder langs het Eierlandse Gat naar de plas net voorbij het vertrekpunt van de boot naar Vlieland. Aan de rand van de plas eten we onze boterhammen op. Gezien: grote zanglijster, fazant, groenling en zilverreiger. De volgende stop is de kijkwand net voorbij de Robbenjager, hier zijn bijna geen vogels te zien. We gaan naar de overkant van de weg en maken een wandeling door de Tuintjes, ook hier bijna geen vogels.

We komen daarna bij het strand met wel veel vogels, zoals de drieteenstrandloper, zilveren goudplevier, mantelmeeuwen en als we langs het strand lopen zitten bij een pier een groep van wel 35 grote sterns en vliegt er een blauwe kiekendief over.

Vanavond hebben Koos en Henk boerenkool met worst gekookt en dat smaakte goed.

Maandag 10 oktober

's Morgens naar de Slufter, het is bewolkt en om halftien begint het te regenen. Gezien: drieteenstrandlopers, bonte strandlopers, de

grote en kleine mantelmeeuw en veel bontbekplevieren.

Tuis brood gegeten, daarna zijn de vogelaars eerst naar het nieuwe bezoekerscentrum De Marel gegaan. Het bezoekerscentrum was gesloten, maar ze konden wel een wandeling maken naar een kijkscherm. Daarna zijn ze nog in De Cocksdoorp vogels gaan kijken. Ze zien een sperwer, oeverpieper, witgatje, zwarte ruiter en een paapje.

Vandaag hebben Wil, Willy, Ans en Nanny een driegangendiner voor ons gekookt, met soep, macaroni en salade, en met vla of yoghurt als toetje.

Intussen waren Jules en Lineke vertrokken en kwamen Constance en Chris aan.

Dinsdag 11 oktober

Onderweg naar het beginpunt van de wandeling een gevecht gezien van een sperwer en een zwarte kraai. We gaan een lange wandeling maken van de Geul naar de Moksloot tot aan het strand.

Twee koks maken boerenkool met worst, foto Cees. Diner met boerenkool met worst in het verblijf, foto Teus.

*Paapje,
foto Cees.*

Op een heuvel bij de Moksloot zien we een roofvogel die een prooi aan het plukken is, er zitten ook vijf kraaien bij, te wachten op de restjes. We hebben alle tijd om de havik te bekijken in de telescoop. Tijdens de wandeling kunnen we ook goed de grote en de kleine mantelmeeuw zien met respectievelijk vleeskleurige en gele poten.

Af en toe vliegt er een torenvalk over. In de struiken zitten kramsvogels en koperwieken en in het riet wordt een baardman gespot.

Bij Paal 9 of 10 komen we bij de zee, het is hier druk met mensen, we besluiten om snel terug te gaan en vervolgen de gele route terug. Af en toe is het pad smal en moeten we bukken voor bomen en takken laag over de weg. Het pad komt uit bij de Mokbaai. Het is eb en de vogels in de Mokbaai zitten ver weg.

De warme maaltijd van vandaag is zuurkool met worst, klaargemaakt door Mienke en Simon.

Woensdag 12 oktober

We gaan eerst naar De Bol, van halftien tot halftwaalf. Bij De Bol zien we smienten, krakenden en de wintertaling.

Daarna gaan we een rondwandeling maken in de Muy naar de zee en terug van twaalf tot drie uur. We lopen door een prachtig natuur-

Deverpieper, foto Cees.

gebied. Bij de zee zien we drieteenstrandlopers, mantelmeeuwen en zilvermeeuwen. Henk ziet een ijsvogel en een zeldzame sneeuwgor.

Flori loopt 1/3 van deze wandeling. Om halfvier zijn we weer terug in ons huis en daarna gaan we naar De Cocksdorp. Cees en Siska maken vandaag Chili con carne met rijst klaar.

Bart, Chris, Teus, Wil en Koos, foto Teus.

Duinen in de Muy.

Links een sneeuwgorst, rechts een ijsgors, foto's Henk.

Hieronder een eidereend met jongen, foto Teus.

Donderdag 13 oktober

Bart winkelt 's morgens bij de Lidl om brood voor vrijdag te halen. Daarna gaan we naar het bezoekerscentrum De Marel. Hier is veel informatie te zien over de natuur, met heel veel boeken. Daarna gaan Bart en Flori naar het natuurgebied de Zandkes bij de Wadden-

zee. Op de dijk ziet Bart hier meer dan 100 eidereenden in de Waddenzee. Van links naar rechts overall eidereenden in het water.

Daarna rijden we langs de putjes langs de Waddenzee naar Utopia en via de Oorsprongweg en de Slufterweg terug naar ons verblijf. Vanavond is het de laatste avond van ons

verblijf op Texel, en we hebben besloten om met z'n allen in "Het Pannenkoekenhuis" in Oosterend te gaan eten. Na de maaltijd met ijs, thee of koffie als dessert gaan we voldaan weer naar ons huis op Texel.

Paddestoelenfoto's van Bart (grote parasolzwam) en Lida (alle andere foto's).

Links van boven naar beneden: elfenwasplaat, levermelkzwam, suikermycena.

Rechts van boven naar beneden: grote parasolzwam, panteramaniet, vliegenzwam.

In ons verblijf praten we nog wat na en gaan een paar mensen, zoals elke avond, rummikkuppen (Ans, Nanny en anderen).

Waargenomen paddestoelen op Texel, in: Staatsbossen, Geul, Hoge Berg en de Muy.

Baardige melkzwam	Geschubde inktzwam	Parelamaniet
Berkenzwam	Gewone berkenboleet	Parelstuijzwam
Beukenrussula	Gewone braakrussula	Peenrode melkzwam
Beukenmelkzwam	Gewone fopzwam	Platte tonderzwam
Beukwortelzwam	Gewone krulzoom	Plooirokje
Biefstukzwam	Gewoon varkensoor	Porseleinzwam
Broze russula	Groene knolamaniet (de witte vorm)	Regenboogrussula
Bundelmycena	Grote bloedsteelmycena	Rodekoolzwam/Amathistzwam
Dennenkleefsteelmycena	Grote parasolzwam	Roodbruine slanke amaniet
Dennenvlamhoed	Heksenboter	Stevige braakrussula
Dennenvoetzwam	Helmmycena	Suikermycena
Duivelsbroodrussula	Kastanjeboleet	Vliegenzwam
Eikenbladzwam	Kleverig koraalzwammetje	Witte kluifzwam
Elfenwasplaat	Levermelkzwam	Witte satijnvezelkop.
Fijnschubbige boleet	Narcisridderzwam	Wortelende aardappelbovist
Geelwitte russula	Meniezwammetje	Zwartwordende wasplaat
Gele knolamaniet	Muizenstaartzwam	Zwavelkop
Geringde vlekplaat	Panteramaniet	

Paddestoelen

Deze week zijn Pieter en Lida, Willebrord en Willy, en Ans en Nanny een aantal keren paddestoelen gaan zoeken op Texel in de Staatsbossen, de Geul, de Hoge Berg en de Muy. Zie de foto's en de waarnemingentabel.

Vrijdag 14 oktober

De Texelweek zit erop, vandaag gaan we naar huis. Iedereen vertrekt op eigen gelegenheid en een paar gaan eerst nog ergens kijken op Texel.

We ruimen het verblijf op en Bart en Flori vertrekken om halfelf en rijden eerst naar de Petten, maar het regent en om halftwaalf gaan we met de veerboot naar Den Helder en naar huis.

Deelnemers:

Bart, Flori, Cees, Siska, Wil, Willy, Pieter, Lida, Simon, Mienke, Teus, Henk, Koos, Constance, Jules, Lineke, Chris, Ans, Nanny.

Planten, insecten en een zoogdier op Texel, oktober 2022.

Planten	Zoogdier
Engels gras	Haas
Helm	Insecten
Lamsoor	Bruinrode heidelibel
Melkkruid	Klein geaderd witje
Zeeaster	Argusvlinder
Zeeraket	Rupsenzakjes van keizersgalmot
Zeekraal	(<i>Coleophora limoniella</i>) op lamsoor

Bruinrode heidelibel (Sympetrum striolatum).

Waargenomen vogels op Texel, oktober 2022.

naam	vr	za	zo	ma	di	wo	do	naam	vr	za	zo	ma	di	wo	do
1 aalscholver	√							54 krakeend	√						
2 baardman								55 kramsvogel					√		
3 bergeend	√							56 krombekstrandloper			√				
4 blauwe kiekendief			√					57 kuifeend	√						
5 blauwe reiger	√							58 lepelaar	√						
6 boerenzwaluw				√				59 meerkoet	√						
7 bokje		√						60 merel	√						
8 bontbekplevier	√							61 Nijlgans	√						
9 bonte strandloper	√							62 oeverloper	√						
10 boomkruiper						√		63 oeverpieper				√			
11 brandgans		√						64 paapje				√			
12 bruine kiekendief		√						65 pijlstaart	√						
13 buizerd	√							66 pimpelmees						√	
14 dodaars		√						67 putter	√						
15 drieteenstrandloper		√						68 roodborst			√				
16 eidereend			√					69 roodborsttapuit	√						
17 ekster	√							70 rosse grutto	√						
18 fazant			√					71 rotgans	√						
19 fuut	√							72 scholekster	√						
20 gaai				√				73 slobbeend	√						
21 geelpootmeeuw	√							74 smient	√						
22 gele kwikstaart		√						75 sneeuwgorst							√
23 goudhaan						√		76 soepeend					√		
24 goudplevier	√							77 soepgans							√
25 graspieper	√							78 sperwer				√			
26 grauwe gans	√			√				79 spreeuw	√						
27 groenling			√					80 staartmees							√
28 groenpootruiter	√							81 steenloper	√						
29 grote bonte specht						√		82 stormmeeuw	√						
30 grote Canadese gans						√		83 strandleeuwerik			√				
31 grote mantelmeeuw				√				84 tafeleend		√					
32 grote stern			√					85 tapuit	√						
33 grote zilverreiger		√						86 toppereend						√	
34 havik			√					87 torenvalk	√						
35 holenduif	√							88 tureluur	√						
36 houtduif	√							89 turkse tortel	√						
37 huismus	√							90 veldleeuwerik		√					
38 ijsgors						√		91 vink				√			
39 ijsvogel						√		92 waterhoen		√					
40 kanoet						√		93 waterral					√		
41 kauw	√							94 watersnip	√						
42 kemphaan	√							95 wilde eend	√						
43 Kievit	√							96 winterkoning				√			
44 kleine mantelmeeuw	√							97 wintertaling	√						
45 kleine strandloper	√							98 witgat				√			
46 kleine zilverreiger	√							99 witte kwikstaart	√						
47 kluut	√							100 wulp	√						
48 kneu			√					101 zanglijster			√				
49 knobbelzwaan	√							102 zilvermeeuw	√						
50 kokmeeuw	√							103 zilverplevier	√						
51 kolgans				√				104 zwarte kraai	√						
52 koolmees	√							105 zwarte ruiter				√			
53 koperwiek					√										

EXCURSIE BIESBOSCH 4 SEPTEMBER 2022

Bart de Groot

We vertrekken met acht personen vanuit Avelingen naar de Biesbosch.

We starten op de Bandijk en stoppen als we vogels zien. Links en rechts zijn er plassen met vogels. Op een plas foerageren lepelaars, waarbij de lange snavel zoekt naar voedsel in het water. Verder zien we bontbekplevieren, tureluurs, kluten, een grote zilverreiger, een watersnip en drie oeverlopers. Bij de Spieringpolder is er een wandelpad links, hier gaan we een stukje lopen. We horen de cetti's zanger, en zien kemphanen en een casarca. Aan het eind van het pad heb je een uitkijkpunt over de grote plas, met heel veel vogels.

We rijden verder en parkeren vlakbij het Biesboschmuseum. We gaan een stukje lopen naar het betonijzeren kunstwerk, onderweg wordt een waterral gespot en ook putters. Op een smal eilandje zitten heel veel vogels, zie foto boven het verslag, het zijn veel lepelaars, zilverreigers, aalscholvers en verschillende eenden.

We zijn hier voor de zeearend, maar geen zeearend te vinden in de telescoop, maar Koos

ziet wel een visarend in een dode boom, ook mooi om te zien.

We hebben vandaag genoeg vogels gezien en gaan voldaan naar huis.

Bart, Gerard, Koos, Nanny, Ans, Hans, Pieter en Lida.

De volgende 38 vogels hebben we gezien en/of gehoord:

aalscholver	houtduif	putter
blauwe reiger	kemphaan	scholekster
bontbekplevier	kievit	slobeend
brandgans	kleine zilverreiger	spreeuw
buizerd	kluit	torenvalk
Canadese gans	knobbelzwaan	tureluur
casarca	kokmeeuw	visarend
cetti's zanger	krakeend	waterral
fuut	lepelaar	watersnip
grauwe gans	meerkoet	wilde eend
grote bonte specht	Nijlgans	witte kwikstaart
grote mantelmeeuw	oeverloper	zwarte kraai
grote zilverreiger	pimpelmees	

Uitkijkpunt Spieringpolder.

Lunchplek, hier zien we de visarend door de telescoop.

EEN FEEST VAN HOEDJES, STEELTJES, KLEUREN EN DRADEN

Jolanda Lemcke

Lente is een feest, feest van licht en alle tinten groen. Maar echt: herfst is ook een feest: feest van kleur en geur, feest van rust. De zon staat lager en geeft een warme gloed. De bladeren aan de bomen kleuren naar geel, oranje en rood. De dagen worden korter, er komt wat meer rust in de natuur: vogels worden stiller of trekken weg, dieren verstoppelen zich diep in de grond of zoeken de bescherming van bomen en struiken, planten laten hun blad vallen en trekken de voedingsstoffen terug. Bloemen worden schaarser, maar er blijft genoeg te zien.

Tussen alle kleurige bladeren die op de grond gevallen zijn, vinden we hoedjes op steeltjes. De paddestoelen, het leek wel een explosie dit jaar. Na de droogte deze zomer was ik bang dat we er minder zouden zien, maar ik denk dat het er juist meer zijn. Net op tijd was er regen en dauw en met de hoge temperaturen leken de paddestoelen uit de grond te schieten.

We liepen het rondje achter de Schaapskooi en genoten volop van alle kleuren, hoedjes en bolletjes. We wandelden bij Bolgerijen en de Autenasekade en konden bijna niet voorkomen dat we een enkele paddestoel vertrapten. Er waren er zoveel! Tussen de bladeren op de grond moest je soms heel goed kijken, want de platte lichtbruine en vaalgele hoeden leken sprekend op het omringende blad. We zochten het bos op bij Oosterbeek en zagen nog weer heel andere soorten. We wezen elkaar aan: "Kijk daar..." maar we konden geen namen geven. En dat is eigenlijk jammer, want paddestoelen hebben prachtige namen.

Enkele jaren geleden stond er een artikel in de Trouw met de ondertitel: "Wekelijks worden er nog nieuwe soorten paddestoelen ontdekt, door vrijwilligers die in het bos op hun knieën liggen, en door genetici in het lab." Het was

een interview met Jorinde Nuytinck, een van de weinige paddestoelendeskundigen in Nederland. De Vlaamse mycologe was, toen in 2018, verbonden aan Naturalis Biodiversity Center in Leiden. Zij zat in de commissie die paddestoelen een Nederlandstalige naam geeft. Dat fascineerde me direct, want de namen van paddestoelen getuigen van creativiteit. Jorinde licht in dat artikel toe: "Alleen al in Nederland duiken zo'n zeven nieuwe soorten per maand op. Meestal worden die gevonden door vrijwilligers, mensen die hun vondst goed documenteren en aanmelden bij de website van de Nederlandse Mycologische Vereniging. Er wordt dan gedegen onderzoek gedaan of hier echt sprake is van een nieuwe soort. En als dat zo is dan is het de kunst een mooie naam te verzinnen voor de nieuw ontdekte soort. Ze meldt ook: "Paddestoelen zijn evolutionair gezien ouder dan planten en toch weten we er nog weinig over. Dat verwondert me nog elke dag."

Die verwondering deel ik, sterker: ik ben ook zo'n niet-weter. Ik herinner me een biologie-docent die zei: "Dat je niet alle namen weet, is niet zo erg, als je er maar wel van geniet." Helaas dacht hij niet zo bij het nakijken van onze proefwerken, maar zijn uitspraak ben ik nooit vergeten. Genieten dus, nou dat deden en doen we enorm deze herfst. Er is veel tijd om te wandelen en het weer nodigt zeer uit, niets staat ons in de weg. Tijdens de wandeling komen we mensen tegen die ook veel naar de grond kijken. Bij het passeren wisselen we ervaringen uit: "Wat bijzonder, zoveel." En: "als je daar straks rechts kijkt dan zie je zulke leuke paarse paddestoelen! Hoe kan het bestaan...?" En: "Zoveel verschillende vormen, ongelooflijk: we zagen kleine bruintjes die net oortjes leken..." we lachen er samen om.

Uiteraard is een paddestoelenwandeling echt helemaal AF als ook de rood-met-witte-stippenpaddestoel, de vliegenzwam, zich laat zien. Dat valt in ons wilgengebied nog niet zo mee. Onder eiken en beuken is de kans groter dan onder wilgen. We vinden ze in het 'bos' van Bolgerijen. Beginnend als een bolletje, groeit de steel omhoog en ontvouwt zich die prachtige hoed. We blijven foto's maken.

Als we weer verder lopen, blijken meer mensen op zoek naar herfstschatten. Een jong gezin komt ons met enthousiaste kreten tegemoet. Kinderen wijzen en rennen, ouders waarschuwen: "...niet aanraken, alleen maar kijken! Pas op waar je loopt, want ze staan overal op het pad..." In een doorzichtige zak zijn kastanjes, eikels en beukenootjes verzameld en de uitroep: "Oh deze is de mooiste...!" horen we meermaals. We genieten mee van zoveel herfstpret.

Af en toe zoeken we op onze telefoon naar een naam van de soort die we zien. Maar oh, wat is dat lastig... Paddestoelen zijn er in vele gedaantes en toch lijken ze dan soms weer op elkaar. Hebben we net bedacht dat die gele vast wel gele wasplaatjes zijn, maar het volgende plaatje op internet maakt ons alweer in de war... je hebt ook de puntmutswasplaat of een rusulasoort? We moeten op een cursus, dat is duidelijk!

Die prachtige namen zijn overigens een weldaad voor onze fantasie. Wat te denken van namen als: elfenbankjes en eekhoortjesbrood. Je ziet het plaatje voor je: een elfje met bungelende benen in de najaarszon, de eekhoorn die lekker knabbelt...

Veel soortnamen suggereren een mate van eetbaarheid, waar wij ons toch maar niet aan wagen: rodekoolzwam, aardappelbovist en heksenboter. Andere namen vertellen vooral

iets over de vorm van de paddestoel: grote parasolzwam, geweizwam, koraalzwam.

Dat namen geven gebeurt dus door de Commissie Nederlandse Namen. Jorinde Nuytinck, uit dat interview in de krant, lid van die commissie, vertelt: "Vroeger moesten paddestoelenliefhebbers het doen met de Latijnse benaming. Maar in 2013 maakte de commissie een flinke inhaalslag door meer dan vijfhonderd soorten te voorzien van een Nederlandse naam. Tegenwoordig bekijkt de commissie zo'n honderd nieuwe namen per jaar. Door zo'n Nederlandse naam is het voor een breed publiek veel makkelijker een soort te herkennen. Ik denk ook dat we paddestoelen daardoor meer zijn gaan waarderen."

De favorieten van Nuytinck zijn de namen die tot de verbeelding spreken. "Het knoopsgat bijvoorbeeld, is een zwammetje dat op afstervende dennennaalden groeit. Het is net alsof de dennennaald een rijtje zwarte knopjes heeft. Of het zeer zeldzame fijnwrigtig hazenoor, een grote paddestoel met een vliesachtige structuur, die op de bodem in loofbossen groeit. Hij heeft een klein steeltje, waardoor het lijkt of er oren met wratjes uit de grond komen. Daar kun je toch meer mee dan met de Latijnse naam *Otidea tuomikoskii*."

Voor deze *Domphoorn* hebben wij het gelaten bij genieten. De stem van de biologieleeraar in ons achterhoofd: ...ach die namen... En toch, ze zijn zo mooi die namen, met zoveel zorg gekozen dat blijkt toch wel uit wat Jorinde Nuytinck vertelt en ik houd ook zo van taal... die cursus zou ik toch echt moeten doen. Deze winter misschien? Tot die tijd: veel kijken, elkaar aanwijzen en ons verbazen over zoveel verscheidenheid. Wat is de natuur toch prachtig: een feest voor alle zintuigen.

PAGINA'S VOOR DE JEUGD

Dit is geweest...

Open dag 24 september

Door het regenachtige karakter van deze dag kwamen er weinig bezoekers. Degenen die wel kwamen, vermaakten zich uitstekend.

Paddestoelendag 27 oktober

Ongeveer 40 kinderen kwamen verdeeld over de ochtend en de middag. Er was een presentatie en een champignonpracticum. We maakten soep en gingen het bos in om paddestoelen te zoeken.

Verslag OBS De Wielewaal uit Haaften, vrijdag 4 november

Vandaag was onze afsluiting van het thema **Speuren en verzamelen**. We zijn op bezoek geweest bij Natuurcentrum de Schaapskooi in Schoonrewoerd. Allereerst kregen we een presentatie te zien over welke dieren er allemaal in de bodem te zien zijn. Hierna gingen we praktisch aan de slag en gingen we een meelwormenpracticum doen. Op een bordje lagen stukjes appels, soepstengels, blaadjes en stukjes aardappel. Welk eten vindt

En ook:

Enkele scholen kwamen op bezoek voor een natuurles. Daarnaast verzorgden enkele leden van de jeugdwerkgroep een les voor schoolkinderen uit Leerdam en Leerbroek op locaties in de buurt van de scholen. Vier groepen kinderen uit Haaften van OBS De Wielewaal kwamen voor een les over bodemdierpjes op bezoek, zie hieronder het verslag. Een meisje uit Asperen kwam voor haar verjaardagsfeestje uilenballen pluizen. Ook zij schreef een verhaaltje voor deze *Domphoorn*.

de meelworm het lekkerst? Ook mochten de kinderen door een microscoop levende meelwormen bekijken. Wauw, wat zijn ze dan groot! Hierna was het tijd om buiten op zoek te gaan naar bodemdieren. De kinderen hebben van alles gevonden: pissebedden, geweezwammen, wormen, een wolfspin en een oorwurm. Wat een leuke en leerzame middag!

Juf Esther

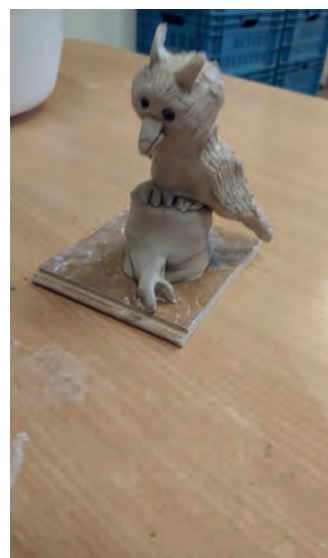

Verslag uilenfeestje van Mila uit Asperen

Woensdag 26 oktober heb ik mijn kinderfeestje gevierd bij de Schaapskooi. Het was super leuk we hadden het onderwerp uilen. We hebben eerst een presentatie gehad over de uilen het was super interessant, want nu weet iedereen hoeveel soorten uilen er zijn. En daarna hebben we uilenbraakballen uitgepluisd, en bij het pluizen van uilenbraakballen kwamen we allemaal muizen botjes tegen.

We hebben ook nog een uiltje gekleed. Bij de presentatie had Chris gezegd dat in Leerdam-Noord uilen te zien zijn, dus daar gingen we ook nog even kijken en we hebben 10 uilen gezien, ook bijzonder dat de uilen stil bleven zitten in de boom. En onder de bomen hebben we allemaal braakballen gevonden. Alle meiden vonden het kinderfeestje erg leuk! Nogmaals bedankt!

Voor de komende activiteiten: zie de Activiteitenagenda op pagina 20

EXCURSIES DECEMBER 2022 – HALF APRIL 2023

NB 1: We verzamelen/vertrekken vanaf Benedictushof 132, 4133 AK Vianen.

NB 2: Bij slecht weer: neem contact op met de gids of de excursie wel doorgaat.

- Zo 11 dec **Vogelexcursie in de Flevopolder.** O.l.v. Eduard Polfliet, tel.: 06 52 09 56 22. Mail: eduardpolfliet@casema.nl. Vertrek 9 uur vanuit Vianen
- Zo 29 jan Excursie in het **Van Gimborn Aboretum** te Doorn. O.l.v. Jules Klees, tel: 0347-351 499. Mail: fam-klees@hetnet.nl. Vertrek 9:00 uur vanuit Vianen.
- Zo 19 feb Excursie bij **Asperen**. We gaan de **ijsvogelroute** lopen bij de Wiel en de Zuiderlingedijk. O.l.v. Bart de Groot, tel: 06 40 33 98 72. Mail: bdegroot4@icloud.com. Vertrek 9:00 uur vanuit Vianen, 9:20 station Leerdam of 9:30 uur bij oude gemeentehuis Asperen.
- Zo 26 mrt Excursie naar de **Oeverlanden van het Hollands Diep**, bij Strijensas. O.l.v. Koos Maat, tel: 06-27 23 63 72 of 0183-563 362. Mail: koosmaat@solcon.nl. Vertrek 9:00 uur vanuit Vianen, of 9:15 Avelingen (denk aan zomertijd).
- Zo 16 apr **Vogelexcursie in De Zouwe.** O.l.v. Bart de Groot, tel: 06 40 33 98 72. Mail: bdegroot4@icloud.com. Vertrek 8:20 uur vanaf het tunneltje onder de A27 bij de Zederik, aan het einde van de Driemolensweg. Of 8:00 uur vanuit Vianen of 8:00 uur station Leerdam.

PRESENTATIEAVONDEN DECEMBER 2022 – MAART 2023

Zie pagina's 22-31 van deze *Domphoorn* en de vorige *Domphoorn*

- Do 15 dec Joke Stuurman - **Natuur in en rond Flevoland.**
- Do 12 jan Henk Tromp - **Extremadura, Spaans natuurparadijs.**
- Do 26 jan Hans Kunstman - **Paddestoelen.**
- Do 9 feb Rob Benningen - **Macrofotografie vanuit je luie stoel.**
- Do 23 feb Wiggele de Haas - **Steltlopers.**
- Do 9 mrt Angela de Wild - **Amfibieën en reptielen.**
- Do 23 mrt Cees Gielis, Lida Hellingman, Chris Kramer, Henk Vermeer - **Leden voor leden.**

ACTIVITEITEN VOOR DE JEUGD

Vogels in de winter, donderdag 29 december en donderdag 5 januari

Programma: Eerst een presentatie over vogels in de winter. Daarna gaan we buiten op zoek naar vogels. Tenslotte timmeren we een koolmezenestkastje of een notenrekje en vullen dat met walnoten. Voor alle materialen wordt gezorgd.

Wanneer: Donderdag 29 december en donderdag 5 januari.

Tijd: Van 10 – 12 uur en van 13 – 15 uur.

Voor wie: Kinderen tot 12 jaar, alleen onder begeleiding.

Aanmelden: Tot uiterlijk de dag ervoor via e-mail: chr.kramer@outlook.com

Kosten: Nestkastje € 10,00 en/of notenrekje € 3,00 per kind, inclusief sap en koekje. Begeleiders: gratis.

Uilendag, donderdag 2 maart 2023

Nadere gegevens komen op de website www.natuurcentrum.nl

Daar leest u ook over andere mogelijkheden voor scholen e.d.

WINTERWANDELING 2022

Vrijdag 30 december – **Winterwandeling met erwtensoep toe**

Op 30 december 2022 organiseert de Natuur- en Vogelwacht Vijfheerenlanden een mooie winterwandeling. De route zal leiden door het prachtige buitengebied van Schoonrewoerd en Hei- en Boeicop. Open landschappen en pittoreske dorpen kenmerken de wandeling. Aan het eind wordt u ontvangen met een kom heerlijke erwtensoep en een broodje rookworst. Eventueel is er een vegetarische optie.

De wandeling van ongeveer 8 km leidt over goed begaanbare wegen en paden. Ook mensen met een kinderwagen, rolstoel of scootmobiel kunnen op die manier van de wandeling genieten. Mooie uitzichten over het polderlandschap, natuurreservaten en monumentale boerderijen kenmerken de route. Voor liefhebbers van onverharde wegen is een alternatieve route beschikbaar. Deze route is ongeveer anderhalve kilometer langer en zal voor een deel door het natuurreservaat en de weilanden lopen. Honden zijn welkom, maar moeten wel aan de lijn.

Beide routes starten tussen 10 en 12 uur bij Natuurcentrum De Schaapskooi, Overboeicop 15 in Schoonrewoerd. Na de wandeling kunt u tot 15:00 uur terecht voor een kop erwtensoep en een broodje rookworst. Deelname kost € 10,00 per persoon. Dit is inclusief de soep en het broodje.

Aanmelden is nodig, mail s.v.p. naar info@natuurcentrum.nl. U kunt dan ook aangeven of u gebruik wilt maken van de vegetarische optie. We hopen natuurlijk op mooi weer. Maar ook als het regent of sneeuwt gaat de wandeling door.

*Misschien ligt er wel sneeuw...
Foto's Olek Bebnik.*

SNOEICURSUS HOOGSTAMFRUIT

Natuur- en Vogelwacht De Vijfheerenlanden organiseert in januari 2023 een snoeicursus voor particulieren met hoogstamappels en/of -peren. Particulieren uit de Vijfheerenlanden met diverse hoogstamfruitbomen kunnen deelnemen aan een theorieavond en een praktijkmorgen voor € 30 per persoon. Ze worden dan tevens voor een jaar gratis lid van de Natuur- en Vogelwacht, zodat ze als lid/vrijwilliger ook stage kunnen lopen in een van de boomgaarden die de Vogelwacht beheert, dat laatste als ze dat zelf willen natuurlijk. Met de cursus draagt Natuur- en Vogelwacht De Vijfheerenlanden bij aan het in stand houden van de hoogstamfruitboomgaarden, als

belangrijk landschapselement, in onze regio. Ook leden van onze VUT-ploeg gaan de snoeicursus volgen, zodat ze in de toekomst ook fruitbomen kunnen snoeien. De theorieavond is gezamenlijk met de particulieren op donderdagavond 19 januari om 20.00 uur, in de Schaapskooi te Hei- en Boeicop (de zaal is om 19.30 uur open). De praktijkmorgen voor de particulieren is op zaterdagmorgen 28 januari in een van de door ons beheerde boomgaarden. Informatie en opgeven voor de particulieren; p.c.verschoor@gmail.com. Johan Stevens regelt de deelname van de VUT-ploeg aan de theorieavond en de praktijkmorgen op woensdagochtend 25 januari 2023.

PRESENTATIEAVONDEN JANUARI-MAART 2023

Ik ben Teus van Ravesteijn, medeorganisator van de presentatieavonden.

Allereerst ben ik blij en gelukkig dat het bezoekersaantal sinds de coronapandemie weer langzaam oploopt. We hebben een volledig geautomatiseerd verwarmings- en luchtverversingssysteem in de Schaapskooi gekregen, waarmee we ruimschoots voldoen aan de wettelijke regels.

Ook voor dit tweede deel van het seizoen heb ik geprobeerd een zo gevarieerd mogelijk programma samen te stellen, voor zowel de planten-, paddenstoelen-, vogel- en vlinderliefhebbers. Dus eigenlijk de gehele natuur in al zijn facetten. Twee presentatoren hebben zelfs op mijn verzoek een presentatie samengesteld voor de Schaapskooi.

We starten zoals vanouds met Henk Tromp, die deze keer vertelt over Extremadura.

Hans Kunstman heeft zijn erg mooie paddestoelenpresentatie uitgebreid met foto's van achter de Schaapskooi.

Rob Benningen laat zien hoe u kunt fotograferen vanuit uw luie stoel. Hij is lid van de fotoclub van Eric Gibcus.

Eric heeft ook Angela de Wild aangedragen en zij zal veel over amfibieën en reptielen laten zien.

Ter herinnering: Op donderdagavond 15 december 2022 geeft Joke Stuurman een presentatie over natuur in en rond Flevoland. In De Dompfoorn 56-3, september 2022, staat hierover meer informatie.

Verder heeft Wiggele de Haas op mijn verzoek een presentatie samengesteld over steltlopers. Hierbij is determineren voor veel mensen best wel moeilijk. Dus waarschijnlijk zult u na afloop wat wijzer naar huis gaan.

Als laatste hebben we natuurlijk de leden voor ledenavond, waarbij leden iets van hun kundigheden en hobby's tonen.

Lida Hellingman zal u prachtige foto's laten zien, gemaakt terwijl ze al snorkelend in hoofdzakelijk Zeeland rondkijkt.

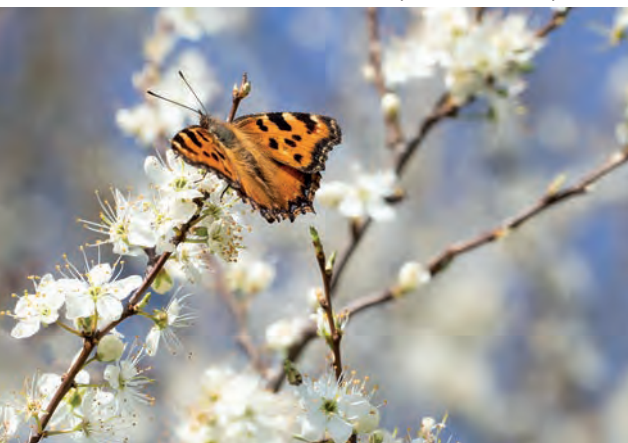
Verder laat Cees Gielis in een film Texel zien, het eiland waar een flink groepje van onze vogelende en planten- en paddestoelenzoekende leden al jaren naartoe gaat in de herfst.

Henk Vermeer zal u meenemen op zijn reizen door Europa.

Het leek mij ook leuk om het werk van onze vrijwilligers te laten zien. Chris Kramer zal u dus tonen en toelichten wat hijzelf, Rien de Keizer en Piet Solleveld zoal doen.

Hopelijk gaat u van dit programma genieten en zullen we weer gevulde zalen krijgen.

Teus van Ravesteijn en Eric Gibcus

De Extremadura, bestaande uit de provincies Cáceres en Badajoz, beslaat een oppervlakte vergelijkbaar met Zwitserland en wordt gezien als een natuurparadijs.

Het landschap bestaat uit steppen, dehesas met veel steen- en kurkeiken, bergachtige streken, bossen, stuwmeren en rivieren zoals de Taag.

Met name voor vogelaars en liefhebbers van flora is het een aantrekkelijk gebied om kennis te maken met bijzondere vogelsoorten zoals monniksgier, vale gier en aasgier. Ook roofvogels, met name de zeldzame Spaanse keizerarend, dwergarend, zwarte wouw en kleine torenvalk behoren tot de broedvogels. Andere waar te nemen soorten zijn: scharrelaar, bijeneter, zuidelijke klapekster, blauwe rotslijster, diverse leeuweriksoorten, ortolaan en op de steppen de grote en kleine trap.

Vooraf in het voorjaar zijn er veel orchideeën te vinden in de dehesas, bergbossen en dalen.

Noordoostelijk in de Extremadura ligt de Sierra de Gredos, een bergachtig gebied en habitat van de Iberische steenbok, de grijze gors en de ortolaan.

In deze lezing dus veel aandacht voor landschap, vogels, flora en enkele zoogdieren.

Even voorstellen:

De strenge winter van 1962/63 leidde ertoe dat nagenoeg alle Nederlandse wateren waren dichtgevroren. De Pegus, de elektriciteitscentrale langs het Amsterdam-Rijnkanaal bij Utrecht, zorgde met zijn 'koelwater' voor de enige open plek in de verre omtrek. Daar keek ik mijn ogen uit: kuifeenden, smienten, pijlstaarten, brilduikers, wintertalingen, grote zaagbekken en nonnetjes, dodaarsjes en verschillende soorten zwanen zwommen dicht op elkaar op kijkafstand in het reusachtige wak. De jonge vogelaar Hans Kunstman was geboren! Overigens in een tijd dat een grote zilverreiger nog een zeldzame dwaalgast was en meerdere kuifleeuweriken op de opspuitreinen van Utrecht Overvecht rondliepen.

Niet heel lang daarna verdwenen de vogels in de drukke tijd van studeren, werken en kinderen. Bij het naderen van mijn pensioen heb ik de vogeldraad weer opgepakt en ben ik lid geworden van de Natuur- en Vogelwacht Culemborg, die heel veel te bieden had en heeft. In een paar jaar ben ik zoveel vogelwijzer geworden dat me ook een SOVON-telvak werd toevertrouwd, maar het bijwonen van trekellingen leerde me al snel dat ik tot de groep behoorde die weinig toegevoegde waarde had bij de 'semi-professionals' die stippen en tikken trefzeker herleiden tot voorbijtrekkende soorten. Via een 1001-soortenjaar dat ik samen met een natuurvriend heb gedaan, heb ik me vanaf 2015 gespecialiseerd in paddestoelen. Ik beschouw me echter nog steeds als een liefhebber die er aardig wat tijd aan heeft besteed. Mijn kennis heb ik zeer te danken aan een groep mensen die onder leiding van Joke Bosch elke 14 dagen een terrein bezocht, waaronder ook dat bij de Schaapskooi.

Wat wil ik graag over paddestoelen overbrengen in mijn presentatie:

- dat paddestoelen, zwammen, schimmels van levensbelang voor ons zijn,
- dat paddestoelen een verrassende rijkdom aan vormen en kleuren hebben, waarvan je kunt genieten als je ze in hun kortstondige bestaan betrapt.

Een fotowandeling door de belangrijkste paddestoelengebieden rond Culemborg vormt een belangrijk deel van de presentatie. Ook reservaat Over-Heicop achter de Schaapskooi bezocht ik een keer of acht. Het is zeker een heel rijk paddestoelengebied, waarvan ik bijzondere soorten zal laten zien.

Tenslotte toon ik enkele goed bruikbare veldgidsen en pak uit wat ik zoal meeneem in mijn tas, als ik paddestoelen ga zoeken.

Voor mij begon dit macro-avontuur op een sombere en regenachtige dag.

Een dag waarop de meeste macrofotografen onder ons niet erg enthousiast worden om de natuur in te trekken en beestjes of bloemetjes te gaan fotograferen.

Mijn verhaal gaat over macrofotografie op een speciale manier uitgevoerd, binnen en vanuit je luie stoel?

Deze methode van fotograferen kan altijd doorgaan en onder alle omstandigheden, als je maar goede afspraken maakt met je huisgenoten.

Je moet echter wel goede voorbereidingen treffen!

Decoratie en natuurlijke materialen verzamelen, kunstlicht organiseren, klemmetjes, bakjes en potjes voor de beestjes.

Daarbij moet je ook een beetje houden van knutselen en improviseren.

En dan het belangrijkste: beestjes vangen en liefdevol verzorgen voor, tijdens en na de fotoshoot.

Er wordt o.a. uitleg gegeven over: handige objectieven, gebruik van een statief, diverse camera-instellingen en het gebruik van kunstlicht.

Tijdens de presentatie, eigenlijk meer een demonstratie, laat Rob zien hoe je deze vorm van fotografie aanpakt en fotografisch tot leven brengt.

'Steltlopers' is een verzamelnaam van verscheidene vogelfamilies welke behoren tot de orde van de steltloperachtigen.

Het is een grote groep van vogels met vaak lange poten die veelal in de buurt van slikken en water leven (onder andere het Waddengebied).

Steltlopers behoren tot de interessantste vogelsoorten, ze gebruiken vaak lange trekroutes met diverse tussenstops waar ze zich dan weer vol eten (opvetten) voor het volgende deel van de reis.

Tijdens de trek en in de winter komen ze vaak in grote groepen voor, zoals de Kieviten en Goudplevieren.

De steltloper trek is een fantastisch fenomeen: sommige soorten trekken in kleine groepen,

andere in groepen van duizenden, ook de daarbij behorende groepsvluchten zijn fascinerend.

Het Waddengebied is de locatie waar je dit het mooist kunt waarnemen.

Maar ook dicht bij huis zijn er nog voldoende plekken om steltlopers te zien.

Er zijn eigenlijk twee grote families te onderscheiden, namelijk:

- plevieren en Kieviten;
- strandlopers en verwanten.

Hun broedgebieden liggen veelal in de meest ongerepte gebieden boven de poolcirkel, fjells genoemd.

Vanavond zal ik trachten u een stukje van hun fascinerende wereld te laten zien.

Mijn naam is Angela de Wild, ik ben 47 jaar, getrouwd met Wim en woonachtig in Zeist. Ik ben werkzaam als verpleegkundige in een psychiatrische instelling. In mijn vrije tijd ben ik graag buiten in de natuur, veelal wandelend, als het kan op stap met mijn camera.

Als kind was ik al graag buiten en raakte ik enorm gefascineerd door alles wat groeit, bloeit en kruipt. Ik was een meisje dat niet bang was om een kikker of salamander op te pakken om te bekijken met welke soort ik te maken had. Jaren later ben ik vrijwilliger voor Ravon (Reptielen Amfibieën Vissenonderzoek Nederland) geworden. Dit doe ik met veel plezier.

Mede hierdoor heb ik de afgelopen jaren relatief veel amfibieën en reptielen gefotografeerd. Deze diergroepen fotograferen vraagt om een specifieke aanpak en kunde welke ik me heb geprobeerd eigen te maken. Graag maak ik jullie deelgenoot van mijn manier van werken en visie op het foto-

graferen van deze mooie soorten waarvan we er in Nederland niet zoveel hebben als in andere landen maar daardoor juist zo de moeite waard zijn!

*Tijdens de jaarlijkse excursies naar Texel worden veel foto's gemaakt. Hiervan ziet u voorbeelden in de verslagen van deze excursies in De Domp-
hoorn, zoals ook weer in dit nummer. Daarnaast
echter worden ook video-opnamen gemaakt.
Het zijn deze opnamen die, samengevoegd en
geredigeerd, geleid hebben tot een korte film.*

*Hierin worden enerzijds de landschappen van
Texel getoond, maar daarnaast ook de vogels in
deze landschappen. Omdat de excursies meestal
in de herfst plaatsvinden, ligt het accent op de
doortrekkende soorten en overwinteraars. Onder
andere slobbeendenvrouwtjes en sneeuwgorzen
(zie bijgaande foto's) komen aan bod.*

Ik ben Lida Hellingman-Soeting en ga voor het eerst van mijn leven een presentatie houden over het onderwaterleven in de Zeeuwse wateren. Dat vind ik best wel eng. Wij hebben een zeilboot in Zeeland en er is veel leven in de diverse wateren. In 2020 heb ik een onderwatercamera gekocht en al snorkelend probeer ik van alles te fotograferen. Dat valt vaak niet mee. Erg diep kom ik niet en goed focussen op het onderwerp lukt niet altijd door golfslag van bijvoorbeeld een langsvarende boot of door de wind. Doordat je drijft in het water beweeg je ook en aan een statief heb je niets. Het water is vaak helder, maar als het erg warm is wordt het soms groen van de alg en vaak zweven er

allerlei stoffes en rommeltjes in het water.

Er komen steeds meer exoten in deze wateren voor en ook zuidelijker soorten rukken op, vooral vanuit Bretagne en de Kanaaleilanden. De exoten komen overal vandaan, zelfs van Japan, de Filipijnen en de Grote Oceaan. Vaak met ballastwater maar ook met kweekmateriaal voor voedsel. Dan komt onbedoeld ook ander zeeleven mee.

Er komen ook wat foto's voorbij van allerlei moois dat op het strand te vinden is in Nederland.

Woningnood bij broedvogels

Achterop De Dumphoorn staat een lijstje met activiteiten die er op gericht zijn de belangstelling voor de natuur te bevorderen.

Eén van die activiteiten is het plaatsen en onderhouden van nestkasten. Vanavond wordt in een korte lezing een overzicht gegeven van dit werk.

Chris Kramer heeft hier een presentatie over gemaakt. Hopelijk stimuleert het anderen om ook een bijdrage te leveren. Al is het maar om de burens (?) te stimuleren de kat binnen te houden in het broedseizoen...

Het gaat vooral om uilen, torenvalken, ijsvogels, zwarte sterns, ooievaars en huiszwaluwen. En daarnaast zijn er vele KBV-tjes (kleine broedvogeltjes) die met nestkastjes geholpen kunnen worden om te broeden.

Deze Dumphoorn verschijnt in december, dan is het de geschiktste periode om nestkasten te plaatsen. De keuze is reuze! Zie de voorraad in de Schaapskooi.

In de Kerstvakantie houden we opnieuw een mezenkastentimmerdag. Zie de aankondiging elders in dit nummer. Iedere volwassene mag komen, liefst met één of meer (klein)kinderen.

Steenuil.
Foto: Jan
Horde.

Vogels kijken 'divers'

Henk Vermeer laat bij Leden voor leden wat zien van zijn 'gevoel'.

Met de natuur in de breedste zin van het woord had ik van jongs af altijd wel wat. Op een bepaald moment trokken vogels in het algemeen toch wel meer en meer mijn aandacht. Onder andere de Oostvaardersplassen bezochten mijn broer en ik een aantal malen per jaar. Later hebben we enkele malen een week in Zuid-Europa en een week op Texel gebivakkeerd om daar de vogels te bekijken.

Het mooie is dat iedereen vogels kijkt op zijn eigen manier: sommige mensen zien helemaal niets, anderen springen in de auto als er in Drenthe een

geelbrouwgors is gezien, anderen willen alleen heel mooie foto's en gaan daarvoor de hele dag of dagen zitten in een vogelkijkhutje. Ik doe het op mijn manier en struin in een gebiedje de plekken af waar ik wat verwacht en neem mijn camera mee om later thuis te kunnen zien wat ik allemaal heb meegemaakt. Tegenwoordig vogel ik ook in diverse stukjes natuur in de buurt die de moeite waard zijn, onder andere bij Everdingen of de Zouweboezem.

Verder tel ik met enkele leden de laatste drie jaar watervogels op de Linge, de urbane soorten, nesten van blauwe reigers en roeken en slaapplaatsen van grote zilverreigers en aalscholvers voor Sovon.

Rechts: putter verorbert paardebloemvruchtjes. Ook zichtbaar: smalle weegbree en het gras zachte dravik.

Onder: spotvogel op een tak met stikstofminnende korstmossen.

DE PONTWAARDGEUL TE VIANEN

Dick Kerkhof

Ruimte voor de Lek

Op 13 augustus 2015 werd de nieuwe geul in de Pontwaard, pal ten noorden van het middeleeuwse centrum van Vianen, aan de westzijde in open verbinding gebracht met de Lek. Eigenlijk ligt alleen het oostelijke stuk – tussen de Buitenstad en het Merwedekanaal – geheel in de Pontwaard.

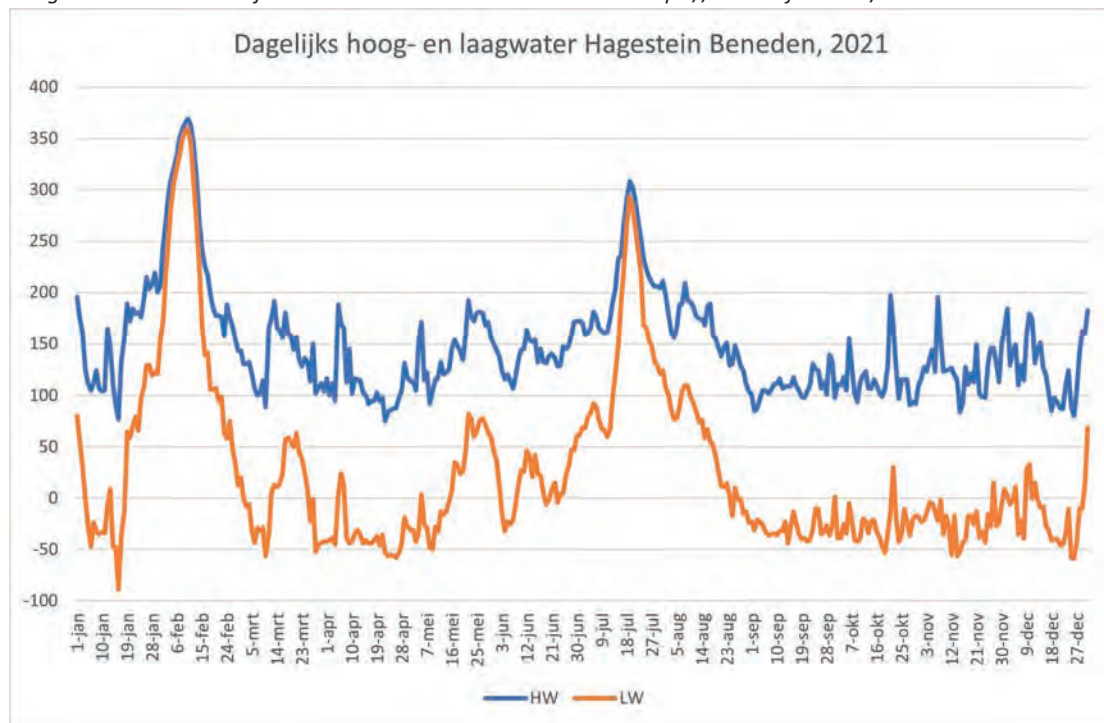
Het deel tussen de Buitenstad en de verbinding met de Lek grenst met zijn linkeroever aan de Mijnsheerenwaard (onderdeel van Polder de Eendragt tussen Vianen en Lexmond), met zijn rechteroever aan het westelijke 'staartje' van de Pontwaard. Eeuwenlang, tot in het begin van de 19de eeuw, lag hier de haven van Vianen.

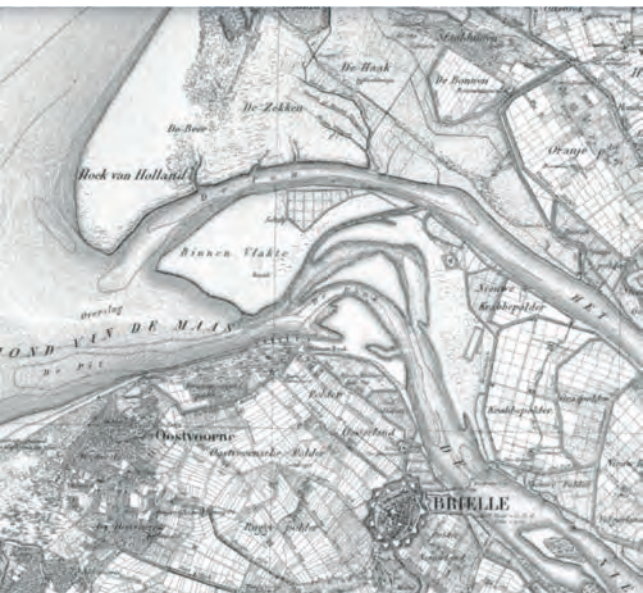
Het graven van de Pontwaardgeul was onderdeel van het project **Ruimte voor de Lek**, dat tussen 2010 en 2016 is ontwikkeld en uitge-

voerd. Hoofddoel van het project was het versnellen van de waterafvoer van de Lek wanneer er serieuze hoogwatergolven, afkomstig uit Midden-Europa, onze kant opkomen, zoals in december 1993 en januari-februari 1995 gebeurde.

Om versnelde afvoer mogelijk te maken is niet alleen de Pontwaardgeul gegraven, maar zijn ook de oostelijke en de westelijke leikaden langs het Merwedekanaal voor een flink deel 1,75 à 2 m verlaagd. Die leikaden liggen haaks op de stroomrichting van hoogwaters en waren dus ongewenste obstakels. In de Viaanse Waard ten oosten van het Merwedekanaal is de zomerkade teruggelegd om ruimte te maken voor de Lek. Aan de overkant, bij Tull en 't Waal, Nieuwegein en IJsselstein, zijn nog veel meer geulen gegraven en zomerkaden verlaagd of afgegraven.

Figuur 1. Lekstanden bij Vianen in cm t.o.v. NAP in 2021. Bron: <https://waterinfo.rws.nl/>

Figuur 2. Maasmond en het Scheur rond 1850.
Bron: <https://www.topotijdreis.nl/>

Figuur 3. Maasmond en Nieuwe Waterweg rond 1900.
Bron: <https://www.topotijdreis.nl/>

Getij

Piekafvoeren zoals in 1993 en 1995, toen vrijwel alle uiterwaarden langs de Lek geheel onderliepen, komen zelden voor, en ook matig hoge afvoeren uit Duitsland, die hooguit de rivierkribben een paar decimeter onder water zetten, treden lang niet elk jaar op. Wel veranderen dagelijks de waterpeilen als gevolg van het getij: tweemaal per etmaal is het vloed (opkomend water), tweemaal eb (afgaand water): de Lek bij Vianen is tegenwoordig een zoetwatergetijderivier.

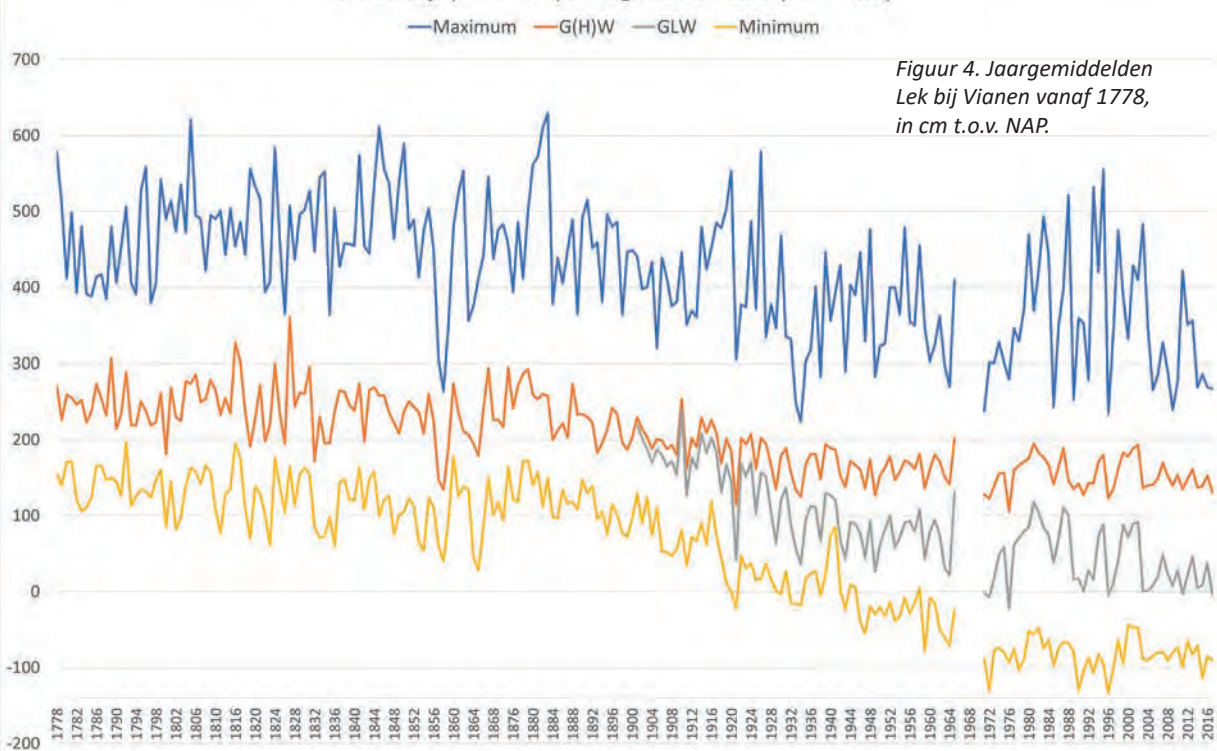
Figuur 1 toont de dagelijkse hoog- en laagwaters in 2021. Dat jaar was opmerkelijk omdat er niet alleen in het vroege voorjaar een matig hoge hoogwatergolf was, maar ook nog een keer in juli, wat bijna nooit voorkomt. Goed is te zien dat tijdens zulke hoogwatergolven vanuit Duitsland de dagelijkse tijverschillen veel kleiner zijn: de getij-invloed wordt dan naar het westen gedrongen.

De Lek bij Vianen is niet altijd een getijderivier geweest. Bij meetpunt Vreeswijk (recht tegenover Vianen) was tussen 1778 (het begin van de meetreeks) en het eind van de negentiende eeuw geen tijverschil meetbaar. Bij

Jaarsveld, 10 km stroomafwaarts, was het gemiddelde tijverschil slechts 12 cm. Bij Schoonhoven, 21 km ten westen van Vreeswijk, was het tijverschil ongeveer 56 cm. Tegenwoordig is het gemiddelde tijverschil op de Lek bij Hagestein Beneden ongeveer 125 cm. In het najaar, als de stuw bij Hagestein dicht zit, is het vaak ongeveer 140 cm (Figuur 1). Bij Jaarsveld en Schoonhoven is het tijverschil nu ongeveer even groot als bij Hagestein Beneden.

De toename van de getij-invloed op de Lek is vooral een gevolg van de aanleg van de Nieuwe Waterweg, die in 1872 gereedkwam. In de eerste helft van de 19de eeuw waren het Scheur en de Mond van de Maas (ten zuiden van Hoek van Holland) ernstig verzand en daardoor zeer ondiep, waardoor niet alleen zeeschepen grote moeite hadden Rotterdam te bereiken (diepgaande schepen moesten via zuidelijker gelegen zeegaten en Dordrecht omvaren), maar ook de vloedstroom niet ver landinwaarts kon reiken. Nadat de Nieuwe Waterweg was aangelegd en de zee- en rivierbodems zich hadden aangepast aan de nieuwe situatie, nam de getij-invloed op de Lek toe. Bij Vreeswijk merkte men dat vanaf 1900. Zie Figuren 2, 3 en 4.

Jaarmaximum, jaarminimum, gemiddeld (hoog)waterpeil, gemiddeld laagwaterpeil te Vreeswijk (1878-1965) en Hagestein Beneden (1971-2017)

Figuur 4. Jaargemiddelden Lek bij Vianen vanaf 1778, in cm t.o.v. NAP.

Figuur 4 laat niet alleen de toenemende getij-invoed zien, maar maakt ook duidelijk dat de Lekpeilen vanaf 1885 een dalende trend vertonen. De jaarmaxima worden minder hoog – voor 1885 waren de hoogwaterpieken gemiddeld eens per 4 à 5 jaar nog hoger dan in 1995, het jaar waarin grote delen van het rivierengebied geëvacueerd werden! Die daling van de levensgevaarlijke piekstanden was een van de hoofddoelen van de riviernormalisatie in de jaren 1870-1880. De ‘normalisatie’ hield in dat langs beide oevers regelmatige rijen kribben gebouwd werden, haaks op de stroomrichting. De stroombaan wordt daardoor smaller, waardoor de rivier sneller gaat stromen, de rivierbodem uitschuurt en zo zichzelf op diepte houdt. De bevaarbaarheid (het tweede hoofddoel) werd daardoor ook veel beter. In Figuur 4 is te zien dat de insnijding van de Lek in de ondergrond bij Vianen tot ongeveer 1972 is doorgegaan. Door de insnijding van de rivier zijn de Lekuiterwaarden veel droger geworden dan ze in de 19de eeuw waren.

Involed scheepsbewegingen

Figuur 5 toont het schetsontwerp en luchtfoto’s van de Pontwaardgeul in 2014, 2015, 2016 en 2021. Al meteen na het maken van de opening naar de Lek bleek dat scheepsbewegingen op de Lek veel waterbewegingen in de geul veroorzaakten. Als een groot, diepliggend schip stroomopwaarts vlak langs de toegang tot de Pontwaardgeul vaart, maakt het schip een boeggolf en een hekgolf. Tussen die twee golven wordt de waterstand naast het schip even een paar decimeter (tot wel een halve meter) lager. Achter het schip ontstaat een volgstream. Zie Figuur 6.

Door de verlaging van de waterstand naast een groot stroomopwaarts varende schip blijkt veel water uit de Pontwaardgeul te worden gezogen. Nadat het schip de uitmonding van de Pontwaardgeul gepasseerd is, gaat een deel van de volgstream plus de hekgolf de geul in, waardoor flinke stromingen en golven ontstaan die de geuloevers eroderen. Hiermee was bij het ontwerp van de geul geen rekening gehouden.

Figuur 5. Ontwikkeling Pontwaardgeul.

Planschets Pontwaard en omgeving.

Juli 2014. Het graven is begonnen.

Maart 2015. Het oostelijke stuk is al klaar.

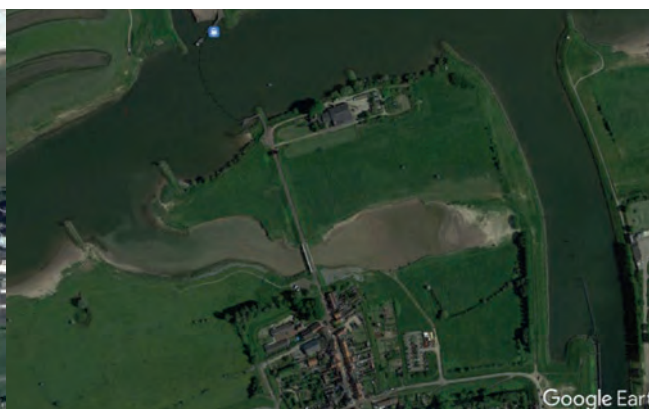

April 2015. Het westelijke stuk is bijna klaar.

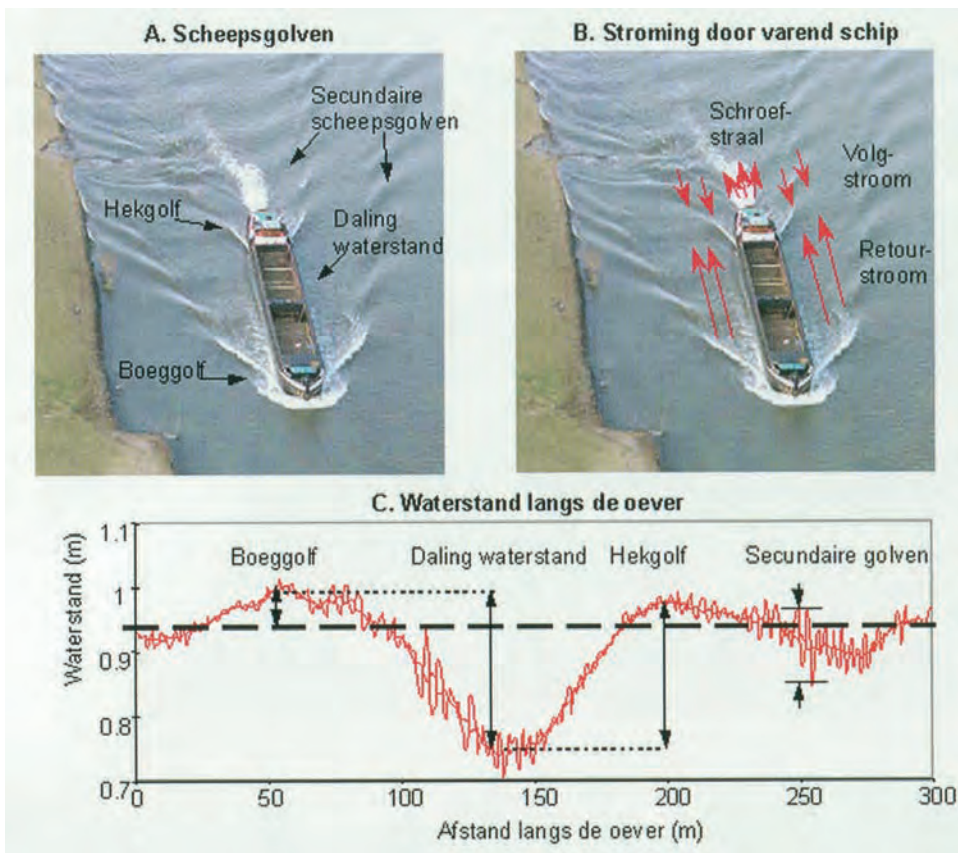
Mei 2016. De Pontwaardgeul is af.

Doordat veel geërodeerd oevermateriaal in de geul wordt afgezet, werd deze al snel veel ondieper. De door schepen veroorzaakte golven en waterstromen lopen helemaal door tot het oostelijke uiteinde van de geul nabij het Merwedekanaal. Veel zand en klei komen uiteindelijk daar terecht, waardoor de geul vanuit het oosten al snel begon dicht te slib-

Juni 2021. De geul is veel breder geworden.

ben. Tussen de geul en het Merwedekanaal is een duiker aangelegd (zichtbaar op de planschets), met het idee dat via die duiker vers water en waterfauna de geul zouden kunnen bereiken vanuit het kanaal. Al na een paar jaar was de duiker aan de kant van de Pontwaardgeul geheel onder afgezet zand verdwenen...

Figuur 6. Het ruimtelijk patroon van scheepsgolven (A) en scheepsgeïnduceerde strooming (B) gerelateerd aan een gemeten registratie van de waterstand langs de oever (C).

Uit: Wilfried ten Brinke, 2004. De beteugete rivier. Bovenrijn, Waal, Pannerdensch Kanaal, Nederrijn-Lek en IJssel in vorm. Veen Magazines, Diemen.

Flora

Kort na de aanleg verschenen op slikkige stukjes typische rivierbegeleidende pionierplantjes, waaronder slibmos, slijkgroen, klein vlooienkruid, rode en blauwe waterereprijs en liggende ganzerik. De meeste ervan verdwenen toen de vegetatie zich ging sluiten en de geul steeds zandiger werd. Een paar jaar geleden stond langs de geul één exemplaar spindotterbloem, maar die plant hield het niet vol. Een andere typische zoetwatergetijdenplant, witte waterkers, breidt zich wel uit. Hoger op de oevers staan nu o.a. herts-munt, kruisbladwalstro, zacht vetkruid en hopwar-kruid, zeldzame rivierbegeleiders.

Avifauna

Voor de vogels waren twee ontwikkelingen belangrijk. Door de erosie ontstonden veel steilranden, in principe geschikt voor oeverzwaluwen, ijsvogels en bijeneters. De twee laatstgenoemde soorten hebben er nog niet

gebroed, oeverzwaluwen wel. In 2020 en eerder mislukte dat nog doordat de hoogste steilrand (aan de noordwestkant van de geul) te snel erodeerde, maar in 2021 broedden er wel 80 à 110 paar met succes, in 2022 een stuk of 60. In 2021 waren ze net voor het hoge juliwater klaar met broeden.

De afzetting van veel zand en klei in de geul zorgde ervoor dat die snel ondieper werd, waardoor bij eb flinke stukken droogvallen. Daar foerageren nu heel vaak kokmeeuwen en scholeksters, wat minder frequent ook blauwe reigers en ooievaars, af en toe ook lepelaars of een grote zilverreiger. Als het water hoog staat, zie je boven de geul ook wel visdiefjes en ijsvogels. De visarend is er ook gezien, maar dat blijft een zeldzame gebeurtenis. Vooral in het winterhalfjaar zitten er veel brandganzen, grauwe ganzen, grote Canadese ganzen, Nijlganzen en andere watervogels.

Zie de foto's van **Sander Goldbach** op de volgende pagina's.

*Boven: Een afbrokkelende hoge steilrand met vier oeverzwaluwen, vliegend voor hun nestgangen.
Onder: Een oeverzwaluw heeft nestmateriaal opgepikt vanaf de geuloever. Foto's Sander Goldbach.*

*Boven: Er is heel wat te halen, blijkt uit het foerageergedrag van onder meer kokmeeuwen en deze ooievaar.
Onder: Een Viaanse ooievaar en een Viaanse blauwe reiger in de Viaanse Pontwaardgeul.*

Links van boven naar beneden: Visdiefjes verschijnen af en toe boven de geul. Een belangrijke prooi in het slik is de toegeknepen korfmossel, een exoot uit Azië en Afrika (foto Aad van Meerkerk). Torenvalken foerageren opvallend vaak boven de graslanden aan weerszijden van de geul.

Rechts van boven naar beneden: Lepelaars bezoeken vooral de natte Bos-senwaard aan de overkant, maar af en toe ook de Pontwaard. Een flink deel van het jaar kun je brandganzen verwachten. Vogelfoto's Sander Goldbach.

Door Aad van Meerkerk, CC BY-SA s.o.
<https://commons.wikimedia.org/w/index.php/>

HET LAATSTE VOGELJAAR

In *De Dompfoorn* 56-1, maart 2022, schreef Arie Versluis alvast een in memoriam voor *Het Vogeljaar*, het vogeltijdschrift dat in 1957 de opvolger werd van *Wiek en Sneb*, dat sinds 1953 was verschenen. Na het tragische overlijden als gevolg van een ongeval van hoofdredacteur Rob Kole in december 2021, besloot het bestuur van Stichting Het Vogeljaar te stoppen met het blad, mede met het oog op de vergrijzing van ledenbestand, bestuur en redactie. Maar ook werd besloten dat in het jaar dat de 70ste jaargang zou verschijnen, een afsluitend jubileumboek zou worden uitgebracht.

Dat boek is er nu en het is prachtig geworden! Het is een hardcover met de afmetingen 21,5 bij 17,5 cm en een dikte van 1,5 cm, het is dus wat minder hoog maar wel breder en veel dikker dan de laatste verschijningsvorm van het blad. Het aantal pagina's is 151.

Hiernaast staat de inhoudsopgave. Leden die abonnee waren zullen veel auteursnamen herkennen, maar ook auteurs die al heel lang niet in het tijdschrift hebben gepubliceerd leverden mooie bijdragen, zoals Rob Bijlsma.

Speciale vermelding verdienen het interview met Astrid Kant door Carel de Vink (*Als het maar groen is*) en de terugblik op de betekenis van De Schaapskooi voor *Het Vogeljaar* en de Jaap Taapken-Vogelfotoparade, geschreven door Arie Versluis.

Het boek is prachtig geïllustreerd met foto's, aquarellen en tekeningen en te koop bij de KNNV Uitgeverij.

Het Laatste Vogeljaar

Redactie: Carel de Vink, Renée Beekman, Dick A. Jonkers, Willem A. Werkman.

ISBN 978 90 5011 8958

NUR 435

Prijs: € 20,00

Dick Kerkhof

Inhoud *Het laatste Vogeljaar*

Inleiding	5
Zeventig jaar het Vogeljaar, Willem Werkman	7
Afscheid van Rob Kole, Willem Werkman, Dick A. Jonkers	13
Lachsternbedevaart, Gerard Ouweneel	15
Hoe knapt een uil zijn uiltje? Just Walter	21
De Raaf na 130 jaar terug, Rob Vogel	25
Cluster Bijzondere broedvogels	31
Mijn beleving bij het Vogeljaar, Peter C. Meijer	35
Vogelaars (nooit) uitgevogeld, Debby Doodeman	39
Als het maar groen is (interview), Carel de Vink	43
De succesvolle terugkeer van de Ooievaar, Nico de Haan	49
Cluster Roofvogels	53
Roofvogels in Nederland in de 20e en 21e eeuw, Rob G. Bijlsma	59
Een bijzondere Clubexcursie op Schiermonnikoog, Gerard Ouweneel	65
Wat vliegt daar? Hugh Gallacher	69
Werkgroep Ornithologisch Erfgoed, Jelle van Dijk, e.a.	73
De covers, Bert Vos	79
Bonte Vliegenvangers maken het bonter, Richard Ubels, Christiaan Both	87
Jaap Taapken-Vogelfotoparade in De Schaapskooi, Arie Versluis	91
Vergeleken met vogels zijn mensen maar stakkers, Marcel Boer	97
De ontwikkeling, het maken en het plaatsen van foto's, Wim Smeets	101
Avifauna Zeelandica; van woord naar daad, Eric Marteijs e.a.	107
Texel vogel- en vogelaarseiland, Adriaan Dijkse	111
'Veldwaarnemingen', de waarnemingenrubriek, Gerbert Strang	117
Boekrecensies in het Vogeljaar, Dick A. Jonkers	123
Vogels, het tijdschrift van Vogelbescherming, Nico de Haan	125
De donsveren van Kees Roselaar (interview), Carel de Vink	129
De Purperreiger in Nederland, op naar de duizend! Henk van der Kooij	133
Jan Albers, Willem Werkman	139
Cluster Bedreigingen	141
Dankwoord	147
Literatuur- en websiteverwijzingen	149

DAGELIJKS BESTUUR

Voorzitter Mw. Chr. Hendriksen
 Secretaris Dhr. F. Broekhof 06 - 40253059
 Penningmeester Mw. A. Eleveld 0347 - 322836

Voor spoedgevallen kunt u de leden van het bestuur bellen.

Voor algemene zaken graag een bericht naar het postadres:

Natuur- en Vogelwacht De Vijfheerenlanden
 Overboeicop 15 4145 NN Schoonrewoerd
 www.natuurcentrum.nl
 e-mail: info@natuurcentrum.nl

OVERIGE BESTUURSLEDEN

Dhr. C. Gielis
 Dhr. D. Kerkhof 06 - 51042553
 Mw. J. Lokken 06 - 24340243
 Mw. A. van Zijl-Bogerd 0345 - 641416

ERELEDEN

Dhr. S.H. Bakker Dhr. P.J.J. Solleveld
 Dhr. P.C. Bogerd Dhr. A. Versluis
 Dhr. B. de Groot Dhr. J. Vink
 Dhr. H. de Labije Dhr. G. Zijdeveld
 Dhr. R. Ponsen

LEDENADMINISTRATIE: info@natuurcentrum.nl

De minimumcontributie is per kalenderjaar:

Jeugdleden € 7,50
 Leden € 15,00

Voor vragen over uw contributie kunt u bellen met de penningmeester, 0347-322836.

Het rekeningnummer voor contributiebetalingen is NL 07 INGB 0001 4752 64 t.n.v. Penningmeester Natuur- en Vogelwacht De Vijfheerenlanden te Vianen. Voor andere betalingen: zie onderaan deze pagina.

WERKGROEPEN

EXCURSIES	B. de Groot	e-mail: bdegroot4@icloud.com	06-40339872
VOGELS	VACATURE		
AMFIBIEËN	T. den Besten	Rietkamp 8	4133 CT Vianen 0347-374281
PLANTEN	D. den Ottelander	e-mail: ddenottelander@gmail.com	06-30732786
NESTKASTEN	P. Solleveld	Korte Kerkstraat 25	4132 BJ Vianen 0347-322307
FRUIT- EN SAPVERKOOP	A. Versluis	e-mail: anv@kpnmail.nl	06-12242698
LANDSCHAPSBEHEER	J. Stevens		0345-616883
MILIEU & RUIMTELIJKE ORDENING	VACATURE	e-mail: info@natuurcentrum.nl	
GROENE WINKEL	J. Lokken	e-mail: jantje@laantje51.nl	06-24340243
JEUGDACTIVITEITEN	C. Kramer	e-mail: chr.kramer@outlook.com	0345-619684
DIERENAMBULANCE			06-51111290
VOGELWAARNEMINGEN	https://vijfheerenlanden.waarneming.nl/		
REDACTIE	D. Kerkhof	e-mail: dkerkhof@xs4all.nl	06-51042553
NATUURCENTRUM DE SCHAAPSKOOI	Overboeicop 15 Schoonrewoerd	e-mail: anv@kpnmail.nl	06-12242698
SECRETARIAAT	info@natuurcentrum.nl		

De Schaapskooi is het natuurcentrum van Natuur- en Vogelwacht De Vijfheerenlanden. Adres: Overboeicop 15, 4145 NN SCHOONREWOERD. Telefoon: 0345 - 641201. De Schaapskooi is geopend donderdag 19.00 - 23.00 uur, zaterdag 10.00 - 16.00 uur en zondag 13.00 - 16.00 uur. Voor overige openingstijden, zie de website www.natuurcentrum.nl

Ons bankrekeningnummer voor productbetalingen (o.a. fruit en Groene Winkel) is NL 57 RABO 0301 9643 94

De Natuur en Vogelwacht 'De Vijfheerenlanden' stelt zich ten doel de belangstelling voor de natuur- en dit in de ruimste zin van het woord- te bevorderen.

Zij wil dit bereiken door:

- Het organiseren van excursies en tentoonstellingen.
- Het houden van lezingen en voorlichtingsavonden.
- Het publiceren in de pers.
- Het stichten van weidevogelreservaten.
- Het stichten van natuurreservaten.
- Het bestuderen en begeleiden van bestemmingsplannen.
- Het plaatsen en onderhouden van nestkasten.
- Het voederen van vogels in de winter.
- Het uitoefenen van controles op de naleving van de vogel- en natuurbescherming wet.
- Het signaleren van aantastingen van de natuur en milieu, in het algemeen, en het voeren van acties hiertegen.
- Het steunen en propaganderen voor verenigingen die natuur- en milieubehoud beogen.
- Het bevorderen van aanplant en onderhoud van knotwilgen.
- Het geven van cursussen.

Opricht 26 april 1966 en goedgekeurd bij Koninklijk Besluit d.d. 18 december 1974 nr.: 85.
Ingeschreven in het Verenigings-register nr.: 40321254 bij de Kamer van Koophandel te Utrecht. Per 1 januari 2009 heeft de vereniging de status van ANBI.

ISSN: 2213-395X